

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 6, Issue 2, June 2018, p. 377-392

Received	Reviewed	Published	Doi Number
14.05.2018	21.06.2018	30.06.2018	10.18298/ijlet.3086

**Addition to Hâb-nâmes in Classical Turkish Literature:
Nebîh Efendi's Hâb-nâme**

Semih YEŞİLBAĞ¹

ABSTRACT

In every period, the dreams that people write about, are curious about, spoken about, written about is a phenomenon that can not be ignored by the literary and literary people who process it. In some work in our classical literature, it is seen that the motif of dream is given different forms and different purpose. Besides the things remembered in a seen dream, most of the time, things you would like to utter you wouldn't, or things you wish but can't become true, the stories can be told like seen in a dream. In this field, the first works coming to mind are "*Hâb-nâme-i Veysi*" of Üveys bin Mehmed from Alaşehir (died in 1037/1628) and "*Hâb-nâme-i Haşmet (İntisâbü'l-Mülûk)*" of Mehmed Haşmet Efendi (died in 1182/1768-69). In this study, a poem entitled "*Vâkı'a-nâme*" belonging to unknown poet Nebîh was examined in a mecmua (poetry collection) enumerating with the number 06 Mîl Yz FB 533/1 of the National Library and though this poem, hâb-nâme, vâkı'a-nâmes were taken and the transcribed version was given to the poetry and the contribution was made to the topic.

Key Words: Dreams, Hâb-nâme, Vâkı'a-nâme, Ta'bir-nâme, Nebîh Efendi.

Klasik Türk Edebiyatındaki Hâb-nâmelere İlâve: Nebîh Efendi'nin Hâb-nâmesi

ÖZET

Her dönemde insanların ilgisini çeken, merak edilen, üzerinde konuşulan, hakkında yazılar yazılan rüyâlar, insana dair ne varsa onu işleyen edebiyatın ve edebiyatçının ilgisiz kalamayacağı bir olgudur. Klasik edebiyatımızdaki bazı eserlerde de rüyâ motifine farklı şekillerde ve farklı amaçlarla yer verilmiş olduğu görülmektedir. Anlatılanlar, gerçekten görülmüş bir rüyâdan hatırdan kalanlar olmasının yanında, çoğu zaman söylenmek istenip söylenemeyen ya da arzu edilen ama gerçekleştirilemeyenlerin rüyâda görülmüş gibi anlatılması şeklinde olabilmektedir.

Bu alanda ilk akla gelen Alaşehirli Üveys bin Mehmed'in (öl. 1037/1628) "*Hâb-nâme-i Veysi*" ve Mehmed Haşmet Efendi'nin (öl. 1182/1768-69) "*Hâb-nâme-i Haşmet (İntisâbü'l-Mülûk)*" adlı eserleridir. Bu çalışmada Millî Kütüphane'ye 06 Mîl Yz FB 533/1 numarayla kayıtlı bir şiir mecmuasında, henüz bilinmeyen bir şâir olan Nebîh'e ait "*Vâkı'a-nâme*" başlıklı bir şiir incelenmiş ve bu şiir üzerinden *hâb-nâme*, *vâkı'a-nâmeler* ele alınıp şiirin çeviri yazıya aktarılmış biçimi de verilerek konuya katkı yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rüyâlar, Hâb-nâme, Vâkı'a-nâme, Ta'bir-nâme, Nebîh Efendi.

¹ Öğr. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, syesilbag@hotmail.com

GİRİŞ

Arapça rü'yet kökünden gelen "rü'yâ" (رؤيا) kelimesi, sözlüklerde gerçek anlamıyla *uyku sırasında zihinden geçen hayâller dizisi, uykuda görülen şey, düş*; mecaz anlamıyla da *umut, bir gerçek temele dayanmayan ve gerçekleşmesi imkânsız düşünce, durum, hayâl, gerçekleşmesi beklenen ve istenen şey* (Çağbayır, 2017: 1392; Parlatır, 2012: 1426; Devellioğlu, 2013: 1054) anlamlarıyla tarif edilmektedir. Farsçada h'âb (خواب) ile karşılanan rüyâ için Osmanlı Türkçesinde vâkı'a (واقعه) kelimesi de kullanılmıştır. Orhan Şaik Gökyay, aslen Arapça olan ve başa gelen hâl, olan şey, hâdise, vak'a anlamıyla kullanılan; *düş, rüyâ* anlamı olmayan *vâkı'a* kelimesinin, Türkçede yeni bir anlam kazanarak *düş* anlamıyla da kullanılmasını bizde rüyânın görülüp geçirilmiş bir hayâl değil, gerçekten olmuş, tıpkı uyanık iken gördüğümüz bir hâdise gibi sayılmasına bağlar ve Türkçede bu anlamda kullanılmasının ayrı bir öneminin olduğunu belirtir. (Kut, 1989: 177)

İslâm dini literatüründe genel olarak üç çeşit rüyâdan söz edilir:

1. Rahmânî Rüyâ: Bu rüyâya *rüyâ-yı sâdika, rüyâ-yı sâliha* da denir. Bu tür rüyâların peygamberler, velîler, temiz kalpli ve inançlı, iyi niyetli insanlar tarafından görüldüğüne inanılır. Ayrıca İslâm dünyasında Hz. Yûsuf örneğinden yola çıkılarak çocuklara ve "*Firavun, Hz. Yûsuf'un yorumuyla gerçek çıkan (yedi cılız ve yedi besili ineğin olduğu) bir rüyâ gördüğü için, gayrimüslimlere de sâdik rüyâlar bahşedildiği sonucuna varılmıştır.*" (Schimmel, 2005: 50) Bu tür rüyâların müjdeleyici olmak yanında ikaz edici, emir verici, korkutucu veya olacak bir şeyi haber verici olduğuna da inanılır, bu rüyâlardaki mesaj, yoruma gerek olmadan, açık bir şekilde anlaşılabilir.

2. Şeytânî Rüyâ: Şeytânın insana fısıldadığı kötü düşünceler, vesveseler ve korkutmalarıyla oluşan karışık hayâller, düşler, telkinlerdir. *Ahlâm veya adgâs-ı ahlâm* da denir. Ta'bîrinde ehemmiyet olmayan bu rüyâlar, insanın zihnini gereksiz yere ve fazlasıyla meşgul edebilmektedir, bu sebepten bu rüyâların yorumlanmaması tavsiye edilmiştir.

3. Nefsânî Rüyâ: "*Nefsin hayâl ve telkinleri, uyku esnasındaki dış etkiler ve günlük meşgalelere ilişkin rüyâlardır.*" (Çelebi, 2008: 307) Kişi, gün içinde neyle uğraşıyor, akli neyle meşgulse onunla ilgili olarak gördüğü rüyâlar, bu sınıflamaya girmektedir. "*Aslında bugünkü modern tıp ve ilim, daha çok bu rüyâlar üzerinde durmaktadır.*" (Yılmaz-Çetin, 2007: 1069)

Rüyâları üç gruba ayırarak yapılan bu sınıflandırmadan farklı sınıflandırmak da mümkündür ve çeşitli kaynaklarda değişik şekilde yapılmış sınıflandırmalara rastlanmaktadır.

Rüyâ, insanî bir durum olduğu için her medeniyette dinler, dinlerin kutsal kitapları veya inanışları içerisinde kendisine yer bulmuştur. "*İslâm dininin rüyâya bakışına gelindiğinde ise, hadîs-i şerîfler ve âyet-i kerîmelerin rüyâ ilmini tasdik ettiği ve İslâmîyet'in rüyâ ta'bîrine şer'i bir ilim gözü ile baktığı görülmektedir.*" (Yılmaz-Çetin, 2007: 1068) "*Kur'ân-ı Kerîm'de rüyâ anlamında hulm, adgâs, menâm, ehâdis ve büşrâ kelimeleri geçmektedir. Doğrudan veya dolaylı olarak Saffât Sûresi, 48., 68. ve 102-106. âyetler; Fetih Sûresi 27. âyet; Yûsuf Sûresi, 4-6., 42-44., 47-49., 100-101. âyetler ve İsrâ Sûresi 60. âyette rüyâ ve yorumundan bahsedilmektedir.*" (Akot, 2011: 94)

Hazret-i Peygamber'e ilk vahiy sâlih rüyâ şeklinde gelmiş, altı ay süreyle vahiy, bu şekilde devam etmiştir. Buhârî'den nakledilen bir hadîste peygamberimizin yirmi üç yıllık nübüvveti içerisindeki bu altı aylık zaman kastedilerek, *doğru ve güzel rüyânın nübüvvetin kırk altı cüz'ünden bir cüz olduğu*

(Sofuoğlu, 2009: 6860); başka bir hadîste de “Vahyin kesilmesine karşılık, sâlih rüyâların insanın metafizik âlemlerle olan ilişkisini müjdeleyici haberlerle sağlamaya devam edeceği bildirilmiştir.” (Sofuoğlu, 2009: 6863) Ayrıca “Resûlullâh’ın sabah namazından sonra sahâbelere, ‘İçinizde rüyâ gören var mı?’ diye sorduğu, varsa ta’bîr ettiği, zaman zaman kendi rüyâlarını da anlattığı ve ta’bîr ettiği yahut ashaptan birine ta’bîr ettirdiği, güzel rüyâların ta’bîr edilmesini hoş karşıladığı, kötü rüyâların anlatılmasını ve ta’bîr edilmesini istemediği belirtilmiştir.” (Çelebi, 2008: 307)

Rüyâ, tasavvuf açısından da değerlendirilmelidir. Tasavvuf Terimleri Sözlüğü’nde Süleyman Uludağ, tasavvufa göre de üç farklı rüyânın varlığından bahseder: “Allah’tan olan rüyâ, melekten olan rüyâ, şeytândan olan rüyâ. Birincisi açık olduğundan yoruma ihtiyaç göstermez, ikincisi rüyâ-yı sâdika olup yoruma muhtaçtır, üçüncüsünün aslı yoktur.” (Uludağ, 2012: 300-301) Mutasavvıfların ortak görüşlerine göre rüyâ, misâl âleminde vardır. “Âlem-i misâl, gayb âlemiyle şühûd âleminin arasında olduğuna göre, rüyâ sûfilerce ‘gaybî hakîkatın misâl âlemi vasıtasıyla şehâdet âlemine rumûzlarla yansımaları’ şeklinde değerlendirilmektedir.” (Tatcı, 1992: 32)

Rüyâlara Kur’ân-ı Kerîm ve hadîslerde yer verilmiş olması, mutasavvıfları bu konuya eğilme hususunda teşvik eden âmillerden olmuştur. Mutasavvıflar, rüyâyı seyr ü sülûk eğitiminde önemli bir unsur olarak görmüşlerdir. “Rüyâlar, sâlikin içinde bulunduğu terbiye seviyesini gösterdiği için, tarikatlarda irşad açısından çok önemli görülmektedir. Her şeyden önce kişi, rüyâ yoluyla menzil, makâm ve diğer derecelerini anlar, şevk durumunu görür, hakkı bâtili sezer.” (Yüksel, 1996: 305)

Rüyâlar, kişilerin geçmişinden, bugününden ve geleceğinden izler taşır. Bu izlerin yorumlanması, rüyâ ta’bîri ilminin ortaya çıkmasına ve gelişmesine zemin hazırlamıştır. Rüyâda görülenlerin ne anlama geldiğini açıklayan ilme ta’bîr, bu ilmi bilerek rüyâ yorumu yapan kişilere de mu’abbir denilmiştir. “Bu konuda yazılan eserler; ta’bîr-nâme, ta’bîrât-ı vukûât, ta’bîrât-ı rüyâ, rüyâ-nâme, segir-nâme, güzârîş-nâme gibi adlarla anılır.” (Gökyay-Coşkun, 2010: 331) “Ta’bîr-nâmelerin, manzûm örnekleri de bulunmakla birlikte, daha çok mensûr olarak yazılmışlardır. Ta’bîr-nâmeler, müstakil bir eser olarak kaleme alınmış olabilecekleri gibi, başka bir eser içerisinde derkenâr olarak, yahut bir bölüm olarak da bulunabilirler.” (Tatcı, 1995: XXVII-XXVIII)

Rüyâ ve rüyâ ta’bîri, bütün eski kültürlerde önemli görülmüştür. Antik Yunan’da Efesli Artemidous’un rüyâ ta’bîr-nâmesi olan *Oneirocritica*, tercüme edilerek Arap İslâm ve Hıristiyan Batı kültürüne kazandırılmış ve bu kültürler üzerinde etkili olmuştur. Doğu kültüründe çok farklı kişilerce ta’bîr-nâmeler yazılmıştır. Bunlar arasında özellikle İbn-i Sîrîn’in Ta’bîr-nâme’si ile Abdülganî en-Nablusî’nin *Ta’tîrûl-Enâm fî Ta’bîri’l-Menâm* isimli eserleri çok tanınmıştır. (Okuyucu, 2004: 141) Doğu’da ve Batı’da birçok devlet adamı hayatlarını tanzim ederken diğer bazı inanışlar yanında rüyâyâ da itibar etmişlerdir.

Böyle bir durumdan bahsetmesi açısından *Kitâbü’l-Menâmât Sultan III.Murad’ın Rüyâ Mektupları* adlı eser, dikkate değerdir. Özgen Felek’in 2014 yılında yayımladığı bu eserde, müstensih Mîrâhur Nuh Ağa, Halvetî Şeyhi Kastamonulu Şabân-ı Velî (ö. 976/1568) halifelerinden Şücâ Dede (ö. 996/1588) ile Sultân III.Murad’ın (d. 1546-ö. 1595) gördüğü bir rüyâyı takiben rüyânın ta’bîri için civardaki muhterem şahsiyetlere başvurduğunu, en nihayetinde Şücâ Dede’ye nasıl intisab ettiğini, Murad’ın şeyhi Şücâ Dede’yle rüyâlarını ve diğer müşâhedelerini mektuplar halinde paylaşmaya başladığını renkli bir şekilde anlatır. (Felek, 2014: 18)

Rüyâ özetle şöyledir: Şehzâde Murad, tuhaf bir rüyâ görür. Şehzâde'nin rüyâsı bir türlü ta'bîr edilemez. Şücâ ismiyle şehirde nâm salmış fakir bir derviş, rüyâyı Manisa'da iskân etmekte olan şehzâdenin pek yakında tahta çıkacağı şeklinde ta'bîr eder. Kısa süre içinde ta'bîr gerçekleşip babası Sultân II. Selim'in vefâtıyla tahta çıkmak üzere payitahta çağrılınca, hakîkî bir Allah dostu olduğuna inandığı Şücâ Dede'ye intisap eden şehzâde Murad, o günden sonra mektuplar halinde rüyâlarını şeyhine göndermeye başlar.

259 varaklık elyazması bir metin olan *Kitâbü'l-Menâmât*'ta 1 mektup hariç (142a'da yer alan 1006 numaralı mektup, kitabın yazarı Özgün Felek tarafından, Şücâ Dede'nin Sultân Murad'a cevabı olarak düşünülmektedir.) Sultan III.Murad'a ait olduğu iddia edilen 1858 kısa mektup bulunmaktadır. Sultan Murad'a ithâf da edilen ve bilinen tek nüshası İstanbul'da Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 2599 numarada kayıtlı bu yazma eser, "sadece tasavvuf geleneğini bir müridin bakış açısından anlatmak açısından değil, dünya edebiyatında başka bir pâdişâh veya krala ait bu derece yüklü bir rüyâ ve mektup koleksiyonunun olmayışı hasebiyle de hassaten kıymetli bir eserdir." (Felek, 2014: 4)

Edebiyatımızda bir olayı rüyâda görmüş gibi anlatan eserlere *h°âb-nâme*, *h°âbiyye*, *vâkı'a-nâme* adı verilir. *H°âb-nâme*, *h°âbiyye*, *vâkı'a-nâme* adlı eserlerde farklı konular işlenir. Dinî, tasavvufî, ahlâkî, siyâsî ve daha başka konular, bu tür eserlerin konusu olabilir. Beşerî bir aşk, beşerî aşktan ilâhî aşka geçiş, açıkça dile getirilemeyen duygular, düşünceler, arzular, siyâsî baskı sebebiyle söylenemeyenler, bu tür eserlerde rahat bir şekilde anlatılabilir. Yazar ya da şâir, eserinde işlediği konuyu rüyâsında görmüş gibi, kimi zaman mizahla eleştiri karışımı kurmaca bir metin halinde okuyucuya sunabilir. (Zavotçu, 2007: 54) "Umumiyetle dinî-tasavvufî karakterli *vâkı'a-nâmeler* içinde muhtevası siyâsî olan az sayıda *h°âb-nâme* vardır. Klasik edebiyatımızın *h°âb-nâme* ve *vâkı'a-nâmeleri*, bu minval üzere Türk an'anesinin düşleri ve İslâm medeniyetinin istihâre yahut rüyâ-yı sâdikalarının birleşmesiyle ortaya çıkar." (Pala, 1996: 256) Hatta bu söylenenlerden çok farklı olarak bu şiirlerde, Enderunlu Hâfız Abdüllatif Efendi'nin *H°âb-nâme-i Latîf* adlı manzum-mensur karışık olarak yazdığı risâlesinde görüldüğü üzere, seher vaktinde uyanık olmanın faydaları, uyumadan önce Hz. Peygamber ve diğer sahâbelerin okudukları dualar ve bu duaların faziletleri, hekimlerin tavsiyeleri de dikkate alınarak, yaş gruplarına göre kaç saat uyumak gerektiği gibi konulardan bahsedildiği de olmuştur.

İsmail Yıldırım'a göre "Türk edebiyatında rüyâ ve rüyâ âlemini işleyen eserlerin ortak adı olarak kullanılan *h°âb-nâme*, *h°âbiyye*, *vâkı'a-nâme*, *rüyâ-nâme* vs. kendi içinde farklı konuları ihtiva etmesi yönüyle bir türün temsilcisi olarak zikredilmezler." (İsmail Yıldırım, 2016: 505) "Farklı konuları işledikleri için bu eserler, türlerden bahseden yazı ve eserlerde bir türün temsilcisi olarak zikredilmezler." (Zavotçu, 2007: 53) Daha sonraki yıllarda farklı eserler de meydana çıktıkça zenginleşeceğini düşündüğümüz *vâkı'a-nâmeler* hakkında hâlihazırdaki genel kanı, yukarıdaki alıntılardan da görüleceği üzere, divan edebiyatı içinde farklı bir tür olarak görülmemektir. Zaten divan edebiyatı biçim ve türlerinin anlatıldığı akademik kitaplarda *vâkı'a-nâmelerin* kendine mahsus bir yer bulamaması da bu fikri teyit eder niteliktedir.

"Rüyânın Türk ve dünya edebiyatındaki durumu incelendiğinde destan, mit ve masal gibi müstakil türlerin içerisinde geliştiği ve bu edebi türlerle yapı ve anlatım özellikleri bakımından pek çok ortaklık içerdiği görülür; ancak gerek yapı gerekse anlatı özellikleri açısından rüyâların asıl yaklaştığı tür masallardır." (Sarıkaya, 2017: 123)

“Mesnevilerdeki rüyâlar ana anlatının bir bölümünü oluştururlar. Bu rüyâlar, masal ile hikâye arasında yer alırlar. Olağanüstü öğelere sahip olmaları, anlatı özellikleri açısından onları masal türüne yaklaştırırken, belli bir plan içermeleri, kişi ve mekân öğelerinin kullanılışı bakımından hikâye türüyle benzerlik gösterirler.” (Sarıkaya, 2017: 134)

Klasik edebiyatımızda, uzun hikayelerin anlatıldığı mesnevilerdeki sebab-i telîf bölümü, giriş bölümünün vazgeçilmez unsurlarındandır. Şâirin eserini niçin yazdığını, onu bu eseri yazmaya yönelten sebebi/sebepleri açıkladığı bu bölümde karşımıza çıkan en yaygın motiflerden biri, şâirin rüyâsında görüştüğü bir kişinin etkisiyle mesnevi yazmaya karar vermesidir. Rüyâda görüşülen bu zat, din büyüğü, tarikat büyüğü veya aile fertlerinden biri olarak kendini gösterir. Rüyâsında şâirden, söz konusu eseri yazması istenir. Bunun üzerine o da eseri kaleme almaya karar verir.

Örneğin Yazıcıoğlu Mehmed, rüyâsında Hz. Peygamber’i gördüğünü ve Hz. Peygamber’in Muhammediye’nin yazılması yönündeki isteği üzerine eserini yazmaya başladığından bahseder. (Yazıcıoğlu Mehmed, 1996: 6)

Nev’î-zâde Atâyî’nin Heft-Hvân Mesnevisi’nin yazılışı da böyle bir olay üzerinedir: Nev’î-zâde Atâyî, bir bahar günü dost meclisinde Nizâmî’nin Heft Peyker isimli eserine eleştirilerini sıralar, dostları bu sözlerinin hüner olmadığını; ancak ispatlandığı zaman bir değeri olacağını söylerler. *“Bunun üzerine Atâyî düşünceye dalar. Bir gece rüyâsında her yolda kendisine rehber olan babasını görür. Rüyâda babası Nev’î Efendi, evlerinde süt akan bir çeşme bina ettiğini ve bu çeşmenin devam etmesini ister. Uykudan uyanan Atâyî, rüyâyı ta’bir ederek, ‘saf sütün’ şiir olduğunu anlar ve Mevlânâ’ya ait bir şiirle eserine başlar.”* (Karacan, 1974: 19) Dukaginzâde (Taşlıcalı) Yahya Bey’in belirttiğine göre, hamsesinin önemli mesnevilerinden olan Gülşen-i Envâr’ın yazılma nedeni de gördüğü bir rüyâdır. *“Sebeb-i telîf bölümünün hemen ardından gelen ‘İzhâr-ı velâyet u iş’âr-ı kerâmet-i mahbûbu’l-kulûb meczûb-ı zü’l-celâl ya’nî Mehmed Abdâl’ bölümünde rüyâsında, Yahya Bey’in yaşamının bir döneminde önemli bir kişi olan Gülşenî tarikatı şeyhi Üryânî Mehmed Dede’yi görür.”* (Kaya, 2004: 64) Onun rüyâda rumûzlu bir şekilde, hamse yazması için kendisine icâzet verdiğini belirtir.

Gerek divan edebiyatı gerekse halk edebiyatında eser veren bazı şâir ve yazarlar, verdikleri eserlerle ilgili çeşitli rüyâlar gördüklerini ifade etmişlerdir. Divan edebiyatı sanatçılarının gördükleri rüyâlar, genellikle manevî bir kişinin bir eser yazılmasını tavsiye etmesi niteliğinde iken, halk edebiyatı şâirlerinin rüyâları, onlara şâirlik kabiliyetinin verilmesiyle ilgilidir. Her iki edebiyatta da rüyâ, sanatçılar için bir ilhâm kaynağı özelliği taşımaktadır. (Gündüz, 2009: 187) Diğer taraftan *“Âşık edebiyatının temsilcileri bu rüyâ motifi ile sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçmektedir.”* (Günay, 2008: 133)

Klasik edebiyatımızın en meşhûr hvâb-nâme ve vâkı’a-nâmeleri, Veysî’nin *Hvâb-nâme-i Veysî* ve Mehmed Haşmet Efendi’nin *Hvâb-nâme-i Haşmet (İntisâbü’l-Mülûk)* adlı eserleridir. Gencay Zavotçu Hoca’nın yayımladığı Ömer Fu’âdî Efendi’nin *Risâle-i Hvâbiyyesi*’nin ve tarafımızdan incelenerek yayıma hazırlanan Nebîh mahlaslı kimliğini tespit edemediğimiz şâire ait olan *Vâkı’a-nâme* de bunlara ilave edilebilir.

Aslında hvâb-nâme ve vâkı’a-nâme örnekleri, yukarıda sayılanlar kadar değildir. Daha farklı hvâb-nâme örnekleri de vardır ve ileride başka kişilere de ait olan hvâb-nâmeler, vâkı’a-nâmeler tespit edildikçe bu sayı daha da artacaktır. (Mesela M. Kayahan Özgül, *Türk Edebiyatında Siyasi Rüyâlar*

kitabında sayıları özellikle Tanzimat döneminde arttığını gördüğümüz 40 rüyadan bahseder.) Aşağıda en meşhur *h^vâb-nâme*, *vâkı'a-nâmelerin* birkaçından kısaca bahsedilmiştir.

1. *Risâle-i H^vâbiyye*: Türk edebiyatında *h^vâb-nâme*, *h^vâbiyye* adıyla tesbit edilen ilk eser, 17. yüzyıl Şa'bânî şeyhlerinden Ömer Fu'âdî Efendi'nin *Risâle-i H^vâbiyyesi*'dir. 1581-82 tarihlerinde arûzun *mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün* kalıbıyla yazılmış, 678 beyitlik bir mesnevidir. Eserin giriş bölümü diyebileceğimiz baş tarafında Ömer Fu'âdî Efendi, kendi yaşadığı döneme kadar Anadolu'da ve Anadolu dışında yaşamış bazı Osmanlı şâirlerini birer ikişer dize ile tanıtır, ardından 15. yüzyıl şâiri Hamdullah Hamdî ve onun *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisi hakkında övgü dolu sözler söyler. *Risâle-i H^vâbiyye'yi Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisinden esinlenerek yazdığını sezdirenen sebep-i telîf kısmından sonra *Sebeb-i Telîfe İşâretten Sonra Sarâhaten Beyâna Şürû'dur* başlığıyla asıl hikâye kısmına geçilir. Olay kısaca şöyledir: Bir gün Ömer Fu'âdî, halvette iken Yûsuf u Züleyhâ mesnevisini açar ve açtığı kısımda Züleyhâ'nın rüyâsının anlatıldığı kısımla karşılaşır, bu kısımdan çok etkilenen Ömer Fu'âdî, Allah'tan bu şekilde kuvvetli bir aşkla hakîkî aşka bende olmayı diler. Bu esnada uyuyakalır ve rüyâsında *mutluluk kapısı* olduğunu sonradan öğrendiği bir kapıdan geçer, karşısına çıkan eşsiz güzellikteki mekânları gezerken tarifsiz güzellikte olan bir güzelle karşılaşır. Tam o anda uykudan uyanır ve şâir, daha sonraki günlerde rüyâsında görüp âşık olduğu bu güzelin aşkı gönlünde olarak, onu bulmak umuduyla her yeri arar. Âşık olduğu güzeli bulma umuduyla diyâr diyâr gezen şâirimizin yolu bir gün Kastomonî'ye düşer. Burada Şeyh Şa'bânî Velî'nin halifesi olan Şeyh Abdülbâkî Efendi'nin ününü duyar, dergâhına gidip eline öper ve ona intisâb eder. Şeyh Abdülbâkî Efendi, şâirimizi irşâd eder, aşkı tazelenir ve ilerleyen zamanlarda kendisine gayb-ı Hak'tan aşk-ı sâfî sunulur. Âşık olduğu sevgilinin yüzünün nakşında onun nakkâşını görür, gönlünü mâsivâdan arındırır, kesretten kurtulup vahdete erişir.

2. *H^vâb-nâme-i Veysî*: 17. yüzyıla ait bu eserde Veysî, uyku ile uyanıklık arasında düşünceli bir halde İskender-i Zülkarneyn ile ya da tebdîl-i kıyafette iken dönemin pâdişâhı olan I. Ahmed'le karşılaşmayı ister. Tam bu haldeyken rüyâsında bir topluluğa rastlar, bir anda kendisini bu topluluğun içinde bulur. Pâdişâhın işaretiyle diğer hizmetçilerle birlikte kendisi de hizmette bulunur. İskender-i Zülkarneyn ve I. Ahmed'den önce yaşamış pâdişâhlar da oradadır. I. Ahmed'le Zülkarneyn; mecliste bulunan çavuşlar, yeniçeriler, ağaların yanında sohbete başlarlar. I. Ahmed; Celâlî isyânlarından, isrâfdan, savaşlar sebebiyle alınan vergilerin fazlalığından dolayı asker-reâyâ arasında çatışma çıktığından ve bu durumların kendisini çok rahatsız ettiğinden bahseder. Ataları böyle karışık bir zamanda değil, daha huzurlu bir zamanda kendisine saltanatı bırakmış olsaydılar daha rahat olacağını dile getirir. Zülkarneyn, Hz. Âdem'den itibaren I. Ahmed dönemine kadar olan bazı üzücü olaylardan bahsederek eskiden beri âlemin âbâd olmadığını anlatır. Sonra da ehli olanların iş başına getirilmesi, şerf'at ve adâletin uygulanması sayesinde siyasal ve toplumsal sorunların son bulacağını söyler. Veysî'den de bu konuşulanları yazmasını ister. Veysî, rüyâ motifini kullanarak, eseriyle yaşanan karışıklık ve huzursuzluklardan rahatsız olan pâdişâhı hem tesellî etmek hem de bu karışıklıkların çözümünü için pâdişâha fikir vermek ister.

3. *İntisâbü'l-Mülûk (H^vâb-nâme-i Haşmet)*: 18. yüzyıla ait bu eserde III. Mustafa'nın tahta çıktığı gece Haşmet, hayâllerini rüyâda görmüş gibi anlatır. Rüyâsında bir sahrâda farklı ülke şâh ve krallarının III. Mustafa'ya bîat edip ondan bazı makâmlar talep ettiğini öğrenir. Her ülke yöneticisi; kendi ülkesinde en iyi yapılan, en meşhûr olan işe göre III. Mustafa'dan görev istemektedir. Hindistân şâhı, bâzârgânbaşılık; Yemen imâmı, kahvecibaşılık; Çin hakani, çinicibaşılık; Moskov kralı, kürkçübaşılık;

Nemçe (Avusturya) kralı, camcıbaşılık; Venedik ser-cumhûru, sâhib-i ayârlık (Osmanlı darphânesinde teknik işlerden ve madeni paraların ayar ve ağırlıklarının devletın koyduğu standartlara uygunluğundan sorumlu görevli. Bkz. Osmanlı Tarih Sözlüğü); İngiliz kralı, bârûtçubaşılık; Felemenk kralı, bağçevânlık; Firençe (Fransa) kralı, çukacılık görevi almak istediklerini söylerler. III. Mustafa'ya bağlılıklarını bildiren bu yabancı devlet yöneticileri Haşmet'e de pâdişâhın övgüsü için şiir yazıp yazmadığını sorarlar. Şâir Haşmet, onlara;

Mübârek ola tâc u tahtuñ ey şâhen-şeh-i 'âlem
Serîr-ârâ-yı ikbâl ol eyâ sultân-ı çerh-evreng

dizeleriyle başlayan *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* vezniyle yazdığı, 24 beyitlik *Târîh-i Fakîr* başlıklı cülûsiyyesini okur. Daha önceden de şiirlerinin şöhretini duydukları şâirin bu şiirini de çok beğenirler ve ondan, kendilerinin pâdişâh ile görüşmelerinde aracı olmasını isterler. Pâdişâha şiirini bir vesile ile okuyan şâir, yabancı ülke yöneticilerinin pâdişâhla görüşme taleplerini de iletir. Bu istekleri, pâdişâh tarafından kabul edilir ve yabancı ülke yöneticileri huzura alınır. Huzura alınanların arkasında duran Şâir Haşmet, III. Mustafa'nın dikkatini çeker ve pâdişâh ona neden arkalarda durduğunu sorar. Şâirin, gelen misafirlerin sultân; kendisinin ise bir kul olduğunu, dolayısıyla onlarla aynı seviyede durmasının uygun olmayacağını düşünerek böyle yaptığını söylemesi üzerine, Pâdişâh III. Mustafa; "*Ben seni sultânü'ş-şu'arâ tayin ettim, sen de onlarla aynı seviyedesin.*" der. Haşmet, Râzî'nin bir gazelinı tahmis ederek pâdişâha sunar. Pâdişâh, şâirin daha önce okuduğu cülûs kasîdesini ve şimdi okuduğu tahmisi de çok beğenerek, kendisine *Haremeynü'ş-Şerîfe* müfettişliği hizmetini verdiğini söyler. Şâir Haşmet, yaşanan bu güzel şeylerin bir rüyâ olmasından korktuğunu söyleyince, Pâdişâh III. Mustafa; "*Elem çekme Haşmet, bu rüyâ ise de inşallâhu Ta'âlâ aynı vâki' olur.*" diyerek ona teselli verir. Burada şâirin isteklerine kavuşmak için rüyâyı zeki bir şekilde araç olarak kullandığı görülmektedir.

4. *Vâkı'a-nâme-i Nebîh*: Bu eser, Millî Kütüphane'ye 06 Mil Yz FB 533/1 numara ile kayıtlı, müstensihî ve istinsâh tarihi tam olarak bilinmeyen bir şiir mecmûasının 15a-16a varaklarında rastladığımız *Vâkı'a-nâme-i Nebîh* başlıklı bir mesnevidir. *Nebîh Efendi* için yaptığımız araştırmada tezkirelerde ismine rastlayamadık. Metin Hakverdioğlu'nun bir makalesine konu olan *Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuası*'nda *Nebîh* isimli bir şâirden bahsedilmektedir (Hakverdioğlu, 2017: 79) ancak Süleymaniye Kütüphanesi 763 numaraya kayıtlı bu mecmuada yer alan *Nebîh* ismi için makalede de *kimliğinin tespit edilemediği, duyulmamış bir şâir olduğu* notu yer almaktadır. (Hakverdioğlu, 2017: 80-81) Osmanlı Müellifleri 3. cilt, sayfa 186'da Müderris Mehmed Nebîh Efendi ismine rastlansa da gerek bu ismin gerekse yukarıda bahsedilen Metin Hakverdioğlu'nun makalesindeki *Nebîh* adlı şâirlerin, vâkı'a-nâme şâiri Nebîh olup olmadığı, eldeki bilgilerin kısıtlılığı sebebiyle tespit edilememiştir.

Vâkı'a-nâme-i Nebîh, arûzun *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* kalıbıyla yazılmış 98 beyitlik bir mesnevidir. Mesneviye kaleme hitap edilip kalemden ruha hoş gelen sözler yazması istenerek başlanır. Daha sonra *nev-hikâyecik, bir tatlıca fesâne* olarak vâkı'a-nâmenin 7-32. beyitlerinde sevgilin güzelliğinin dillere destan olduğu, sevgilin güzelliğine kıyasla perîlerin sevgilinin yoluna süpürge bile olamayacakları, şimşâdın sevgilin boyuna erişemeyeceği, yanağının cennet güllerinden bile daha güzel olduğu, jâlenin bahsedilen güzele olan sevgisinden bağrının yanık olduğu, sünbülün sevgilinin güzelliği karşısında kendisini beğenmeyerek utancından saçlarını yolduğu, aşk ıstırabıyla ağlamaktan yaseminin gözlerine ak düştüğü, sûsenin ise kendi bağrına hançer sapladığı, karanfilin aşk derdi

sebebiyle teni ve bedeninin pârâ pârâ olduğu, üzüntüsünden nergisin yüzünün sararıp gözlerinin de şaşkınlığı olduğu, benefşelerin daha görmedikleri halde methini duydukları bu güzele *kulaktan âşık* oldukları, nergis, zanbak, şekâyık, buhûr-ı Meryem'in güzellik bakımından sevgiliye kıyasla çok sönük kaldığı söylenmektedir. Sevgili; güzelliği, tavırları kısacası her haliyle vasfedilemeyecek kadar eşsiz herkesin kendisine âşık olduğu; ama kimsenin vuslatına nail olamadığı birisidir. Yine bir sabah gönlünde sızısı, aklında yârin fikri olan âşık, kederler içinde sabaha kadar gözüne uyku girmemiş, sevgilinin hasretini çeker vaziyetteyken âşığın ateşi yükselir ve bir titreme gelir. Âşık gönlüne seslenerek kendisine bu halin neden geldiğini sorar. Gönül, cevaben bunun nedenini bilmediğini; ama sabâ yelinin sevgilinin kokusunu getirdiğini, bunun meydana gelecek güzel şeyler için bir işaret olabileceğini söyler ve bu kokuların nereden geldiğini araştırmak için âşığın yanından ayrılır. Gönül, daha köşeyi bile dönmemişken sevinçle koşarak gelir ve sevgilinin, âşığın evine doğru gelmekte olduğu müjdesini verir. Ateşler içinde kendinden geçmiş bir vaziyetteki âşık bu müjdeyi duyunca yerinden ok gibi fırlar, sevgilisi gelince de sevgilisinin ayaklarına sarılır, ona iltifatlar eder ve bu lütfun kereminin sebebinin sorar. Sevgili, âşığın sadakatli aşkının farkında olduğunu da şimdi hasta olduğunu da bildiğini; bu yüzden âşığına şifâ vermeye geldiğini ifade eder. Sevgili; âşığın elini tutup onu kucaklayıp sarıp sarmalar, nice tatlı sözler söyler. Bu hâl, âşığın derdine derman olur, gönlündeki gamı gider, keyfi yerine gelir, hatta mutluluktan ağlamaya başlar. İçinde bulunduğu hâl, âşığın kendisine bile gerçek olamayacak kadar güzel gelir ve böyle bir durumun nasıl mümkün olduğunu düşünmeye dalmış iken gözleri birden açılır. Âşık, yaşadıklarının düş mü gerçek mi olduğunu anlamak için sağına soluna bakınır, sevgilisini arar. Etrafta sevgiliden hiçbir eser göremeyince, yaşadığını zannettiği bu olayların *h'âb-ı hayâl* olduğunu anlar. Şiirde şâirin olmasını çok istediği sevgilisine kavuşma isteğinin, rüyâ şeklinde bile olsa, gerçekleştirilmesiyle teselli bulunmaya çalışıldığı görülmektedir.

SONUÇ

İnsana ait bir olgu olan rüyâ, her dönemde ve toplumda insanı etkilemiştir. Bütün rüyâlar değilse de, bazı âyet ve hadislerde bahsedildiği üzere, kimi rüyâların hakikati vardır. Bu hakikate ulaşmak için ta'bîr-nâmeler yazılmıştır. İnsanın bazen aklını karıştıran, onu korkuya sevkeden rüyâlar, bazen uyarıcı ya da müjdeleyici olabilmekte; hatta tasavvuf dünyasında olduğu üzere bir eğitim aracı olarak kullanılabilir. Klasik Türk edebiyatında rüyâ ve rüyâ âlemini işleyen eserler olan *h'âb-nâmeler/vâkı'a-nâmeler*; farklı nazım şekillerinde, rüyâlar üzerinde duran eserlerdir. Bu eserler, çok farklı amaçlarla farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Kimliği hakkında ayrıntılı bilgi tespit edemediğimiz Nebîh Efendi'nin yazdığı vâkı'a-nâme, bir âşığın gerçek hayatta mümkün olmayan isteklerine rüyâda bile olsa kavuşmayı arzu ettiğini, rüyâlarda teselli aradığını göstermesi bakımından önemli görünmektedir.

Metin

Yukarıda bahsedilen Nebîh Efendi'nin Millî Kütüphane 06 Mil Yz FB 533/1 numarada kayıtlı bulunan şiir mecmuasının 15a-16a varaklarında yer alan Vâkı'a-nâme adlı şiirinin metni aşağıda çeviriyazılı olarak verilmiştir:

Vâkı' a-nâme-i Nebîh Efendi

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Gel gel ey hâme-i Mesîhâ-dem
Ne turursun mişâl-i lâl ebkem
- 2 Gel gel ey mû-şikâf-ı turre-i rāz
Şâne-veş kııl şikâf-ı zülf-i mecāz
- 3 Gel gel ey rabbetü'l-ħicâl-i sūhan
Vir 'arūs-ı kelāma zīb ü düzen
- 4 Gel gel ey hâme-i şeker-güftâr
Tūti-i kând-ħ'âr-ı nâtiqa-bâr
- 5 Gel gel ey Hüdhd-i ma'ânî gel
Gel gel ey 'aşk tercemânı gel
- 6 Saña bir nev-ħikâyecik diyeyüm
Tatlıca bir fesâne söyleyeyüm
- 7 Var idi bir büt-i perî-çehre
Hüsni şalmışdı velvele şehre
- 8 Ne perî perriyân-ı şehri-âşüb
Olamazlardı rāhına cārüb
- 9 Şöyle maħbüb idi ki söyleyemem
Vaşfinuñ biñde birin eyleyemem
- 10 Naħl-i şimşād kaddine uyamaz
Be yuğa ayağına şu koyamaz
- 11 Kaddi serv-i revāna nāz eyler
Haddi verd-i cināna nāz eyler
- 12 Bağrı yamık gedāsıdur lāle
Gözi yaşlı fütādesi jāle

- 13 H̄asretinden kızarılmış ağlar gül
H̄acletinden saçın yolar s̄ünbül
- 14 Ağlamağdan ağardı çeşm-i semen
S̄inesin h̄ançere urur s̄usen
- 15 Derd-i ‘aşkile şerha şerha teni
P̄arelendi қaranfilũn bedeni
- 16 Olup ‘aşık kulağdan ol māha
Hep serildi benefşeler rāha
- 17 Miñnetile şarardı yüzcegizi
Nergisũn aḥvel oldu gözcegizi
- 18 Bir ser-āmed civān iken zanbağ
Laḥt laḥt eyledi vücūdını bağ
- 19 Tavḳ-ı şāhī ḡamıyla āvāre
Perçeminden aşıldı gülzāre
- 20 Ruḡ-ı p̄ür-tābına düşüp nazarı
Ḳan ḥoldı şekāyıkũn başarı
- 21 Laḳve-i fikri bükdi gerdenini
Gülşenũn gör buḥūr-ı Meryemini
- 22 Nev-‘arūsān-ı haclegāh-ı çemen
Şāhidān-ı bahār-ı t̄āb-efgen
- 23 ‘Āşık-ı nev-bahār-ı ‘ārızıdur
H̄üsniñ şanma ki mu‘ārızıdur
- 24 Tābiş-i āftāb-ı r̄üyından
Feyz alurlardı yüzi şuyından
- 25 H̄āşılı zāt-ı pāk-i fir̄uzı
‘Ālemũn nev-bahār u nev-r̄uzı
- 26 Başdan ayağa dek netice güzel
‘Aybı yok hep yerinde pāk göz el
- 27 Ten-i nerm̄inine ḥokınsañ eger
Hem-çü pālũde-i şeker ditrer

- 28 Otuŗuŗ syleyiŗ glŗ yriyiŗ
Uŗanıŗ gz szŗ btn cnbiŗ
- 29 Klaķ iŗitmemiŗ grp dde
M-ŗaŗal dil-rb bu vdde
- 30 Vaŗfi gelmez zebn-ı ta' bire
Hsni Őıgmaz kitb-ı taŗrre
- 31 Ba' d-ezn vaŗf-ı hsn-i dil-cyı
Dil-rbyı v Őh-ı meh-ryı
- 32 Dile imdi biraz daŗi edebin
Baŗŗ-i Őermn kitb-ı mntecibin
- 33 Utanur der dker hclet ile
Yzine baŗsa biri diķķat ile
- 34 Őalmasun dey ebr Msya
Hiĉ yz virmemiŗdi m sye
- 35 El tknmamiŗ idi gl yzine
Yz srerken cihn izi tozına
- 36 Mihr-i ruŗsrn aya gstermez
Tr-ı zlfn Őabya gstermez
- 37 Bĝ-ı vaŗlından ol bt-i dil-c
Kimseye virmemiŗdi Őeftl
- 38 Kimse Őemm itmemiŗdi snblini
Kelle-pŗi meger ki kklini
- 39 Őineye ĉekmiŗ ol semen-bedeni
Kimse yokdur meger ki preheni
- 40 Kynına bir daķıķa ol fet
Kimseyi almadı meger s'at
- 41 Boynına Őarılan hm'ildr
Ĝayrısı var dir ise btldur
- 42 Mbtelsı egerĉi gyet ĉoķ
Syesinden yaķın olmiŗı yok

- 43 İŖvedür ıaldıran hırāmende
Dāmenüñ oldı bende tābende
- [15b]
- 44 Nāzdur hem-dem ü nedīmi bil
Ġamzeden ġayrısı ġözinde degül
- 45 Ġayrı vaŖfın yeter baña Ŗorma
Diyemem yok yere beni yorma
- 46 Ŗerm ü nāzı tarāveti edebi
Didigümden ziyāde bir çelevi
- 47 Ķavs-ı ebrūsı çarhı eyler ħam
Sā' at-i vaŖlına kereŖ ' ālem
- 48 ' ĀŖıķı ħalkuñ uŖluŖı delisi
Ĥastası çok ha ben daħı birisi
- 49 Nār-ı ' aŖķile çarħa āh iderek
Yire ħün-āb-ı eŖķümi dökerek
- 50 Bir seħergeh ki dil ile ikimüz
Egler iken ġamile birbirimüz
- 51 Nāgehān teb-girifte-veŖ bedenüm
Lerzenāk oldı mū-be-mūy tenüm
- 52 Ġitdi ' aġlum baña ġelüp bir ħāl
Didüm ey dil dile ne bu aħvāl
- 53 Didi vallāhi bilmezem ammā
Būy-ı cānān ġetürdi bād-ı Ŗabā
- 54 Nūkhet-i ' ıtr-ı kāküli ġeliyor
Cānuma būy-ı sünbüli ġeliyor
- 55 Bu ' alāmet ħayır ' alāmetdür
Ĥavfa dūŖme Ŗoñı selāmetdür
- 56 Saña ben Ŗimdi bir ħaber alayum
Kūy-ı dildāra varayum ġelüyüm
- 57 Ŗaġ esen ħal deyüp baña ġitdi
El ħoyup Ŗineye vedā' itdi

- 58 Kūçe-i rāhı geçmedin ilerü
Anı gördüm ki bir de döndi gerü
- 59 Geldi şevk u tarabla raqs iderek
Didi şad müjdeler baña gülerek
- 60 Ne turursın benefşe-veş pür-gam
Gel açıl gonçe gibi hey âdem
- 61 Ne turursın çü şebnem üftâde
Toğdı gün başına ol âmâde
- 62 Şalınup serv gibi cānānuñ
İşte geldi vücūduña cānuñ
- 63 Tur yeründen var eyle istiķbāl
İt mübârek ayağına rû-māl
- 64 Deyüp encāma irmedin sühanı
Gördüm ol meh-veşi o gül-bedeni
- 65 Geh hezâr ‘ işve şad hicâb iderek
Rûyma zülfünü niķâb iderek
- 66 El-emân el-emân meded geliyor
Gerçek ol şüh-ı lāle-ħad geliyor
- 67 Cān atup pisterümden âheste
Pāyin öpdüm şikeste vü beste
- 68 Didüm ey derdimüñ devāsı benüm
Cism-i ma‘ lülümüñ şifası benüm
- 69 Ne tenezzül ne luṭf-ı bî-ħaddür
Bu ne ni‘ met ne cāh-ı sermeddür
- 70 Ne ‘ ināyet ne kim baña gelesin
Ne sa‘ âdet ziyâretüm kılasın
- 71 Tutdı destüm görünce ħastesini
Ĥâkden ref‘ idüp şikestesini
- 72 Didi biñ nāziş ü nevāziş ile
Raħm ile luṭf u şerm-i sūziş ile

- 73 Ey benüm gülşenüm hezârı Nebîh
‘ Aşkımuñ haste-i nizârı Nebîh
- 74 Sen benüm derdnâk-ı ‘ aşkımsın
Haste-i teb-girift-i ‘ aşkımsın
- 75 Renciş ü derd-i ‘ illetüñ bilürem
Ben bu derdüñ haqîkatın bilürem
- 76 Bendedür ruqyesi bu efsunuñ
Bendedür hâşılı devâsı anuñ
- 77 İznüñ olursa bendedür ideyüm
İki yüzden saña ‘ ilâc ideyüm
- 78 Ger şifâ virmez ise rûhânî
Şoñra hâzır devâ-yı cismânî
- 79 Kolumı boynuña senüñ tolayum
Sîne-bendüñ hamâ ’ilüñ olayum
- 80 Tuṭayum muşhaf-ı ruḥum yüzüñe
İstilâm ile yüzümi yüzüñe
- 81 Vireyüm saña pād-zehr-i lebüm
Ey benüm sūznâk-ı tâb-ı tenüm
- 82 Bu da olmazsa tuymasun kimse
İşte hâzır helîlec-i hamse
- 83 Gül-‘ izârum turunc-ı pistânım
Ġabġabum sînem işte gerdânım
- 84 Hep senüñ derdünüñ devâsı budur
Derd-i ‘ aşkuñ büyük devâsı budur
- 85 Gel deyü mâ-ḡaşal bu teb-ġire
Başladı baña ḡüsn-i tedbire
- [16a]
- 86 Çıkarup fi’ le ḡavl ü ġüftârın
Alup âġuşına bu bîmârın
- 87 Didigümden ziyâde cānâne
Baña luṭf eyledi ḡakîmâne

- 88 Rûh-bağış oldu neyledi netdi
Böyle bu nice luğflar itdi
- 89 Mû-miyâna şarup şikestesini
Şağ olsun şağaltdı hastesini
- 90 Gitdi za^c fum göründi dermānum
Geldi cism-i nizāruma cānum
- 91 Kalkup ayağa şā-be-şağ oldum
Hāşılı vaşl ile çerāğ oldum
- 92 Bu sürūr u şafā vü behcetden
Ağlayup vefret ile hasretten
- 93 Bu ne hālet ne olmaz işdür bu
Hūlyā mı yaḥūd ki düşdür bu
- 94 Kaldu[ru]p başumı açup gözümü
Düşürüp şöyle böyle kend'özümü
- 95 Aradum pisterümde yok eşeri
Şaldum eṭrāfa merdüm-i nazarı
- 96 Ne şu var ne bu var ne ḥod dil-ber
Baḳayum dil nenüñ eşin ister
- 97 Didüm ol dem dile nedür bu ḥāl
Didi dirler Nebīh ḥ^vāb-ı ḥayāl
- 98 Gūş idüp bu şaḥīfeye ḥāme
Yazdı aḥbāba Vāqı^c a-nāme

Kaynakça

- Akot, Bülent (2011), "Tasavvufî Terbiyede Rüyânın Değeri", *Hitit Üniversitesi Dergisi*, C. 10, S. 19, s.93-113., Çorum.
- Altun, Mustafa (2011), *Hâb-nâme-i Veysî*, Mvt Yayınları, İstanbul.
- Bursalı Mehmed Tâhir (1342/1923-1924), *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire, C. 3, , s. 186, İstanbul.
- Çağbayır, Yaşar (2017), *Arap Asıllı Türk Alfabesiyle Yazılmış Söz Varlığı Ötüken Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Çelebi, İlyas (2008), "Rüya", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.35, s.306-310., TDV Yayınları, İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit (2013), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

- Felek, Özgen (2014), *Kitâbü'l-Menâmât Sultan III. Murad'ın Rüya Mektupları*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Gökyay, Orhan Şaik- Coşkun, Vildan S. (2010), "Ta'bîrnâme", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.39, s. 331-333, TDV Yayınları, İstanbul.
- Günay, Umay (2008), *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gündüz, Erol (2009), "Divan ve Halk Edebiyatı Sanatçılarına İlham Kaynağı Olan Rüya", *Selçuk Üniveritesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 22, s.187-202, Konya.
- Hakverdioğlu, Metin (2017), "Fâiz Efendi ve Şâkir Bey Mecmuasından Lâle Devri Harpleri ve Sulhları (Ebcedli Tarih Manzumeleri)", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 9, s. 73-101, Amasya.
- Haşmet, (1994), *Haşmet Külliyyâtı*, Haz. Mehmet Arslan-İ. Hakkı Aksoyak, Dilek Matbaacılık, Sivas.
- Kaya, İ. Güven (2004), "Taşlıcalı Yahya Bey'in Şiirlerinde Rüya ve Rüya Tabirleri", *İlmî Araştırmalar Dergisi*, Gökkuşbe, S. 18, s. 61-70., İstanbul.
- Kut, Günay (1989), *Orhan Şaik Gökyay Hayatı ve Eserleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Nev'îzâde Atâyî (1974), *Heft-Hân Mesnevisi (İnceleme-Metin)*, Haz. Turgut Karacan, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Okuyucu, Cihan (2004), "Hâbnâme", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı-Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, AKM Yayınları, C.3, s. 141-142, Ankara.
- Özgül, M. Kayahan (2004), *Türk Edebiyatında Siyasî Rûyâlar*, Hece Yayınları, Ankara.
- Pala, İskender (1996), *Şâirlerin Dilinden*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Parlatır, İsmail (2012), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara.
- Sarıkaya, Erdem (2017), *Eski Türk Edebiyatında Rüya (Başlangıçtan XV. Asra Kadar)*, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara.
- Schimmel, Annemarie (2005), *Halifenin Rüyaları İslamda Rüya ve Rüya Tabiri*, (çev. Tûba Erkmen), Kocabalı Yayınevi, İstanbul.
- Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi* (2009), Terc. Mehmed Sofuoğlu, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Tatçı, Mustafa-Çeltik, Halil (1995), *Türk Edebiyatında Tasavvufî Rüyâ Tâbirnâmeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Tatçı, Mustafa (1992), "Kurt Muhammed Efendi'nin Tasavvufî Bir Rüyâ Tabirnâmesi", *Millî Folklor Dergisi*, S. 16, s. 32-36, Ankara.
- Uludağ, Süleyman (2012), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kocabalı Yayıncılık, İstanbul.
- Yazıcıoğlu Mehmed, *Muhammediye* (1996), Haz. Âmil Çelebioğlu, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, C. 2, s. 4-7, İstanbul.
- Yıldırım, İsmail (2016), "Enderunlu Hâfız Abdüllatif Efendi'nin Hâb-nâme-i Latîf'i", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 9, S. 9, s. 505-512.
- Yılmaz, Fethi (2010), *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Gökkuşbe, İstanbul.
- Yılmaz, Kadriye-Çetin, Kamile (2007), "Rüyalar ve Niyazî-i Mısır'ın Ta'bîrâtü'l-Vâkı'ât Adlı Eserinde Rüyaların Dili", *Turkish Studies*, C.2, S. 4, s.1066-1076.
- Yüksel, Hasan Avni (1996), *Türk İslâm Tasavvuf Geleneğinde Rüya*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Zavotçu, Gencay (2007), *Türk Edebiyatında Hâb-nâme ve Ömer Fu'âdî'nin Hâbiyye Risâlesi*, Hazret-i Pîr Şeyh Şa'bân-ı Velî Vakfı Yayınları, Kocaeli.